

ضمیمه هفتگی روزنامه همشهری
صاحب امتیاز: مؤسسه همشهری
مدیر مسئول: محسن مهدیان
سردبیر: دانیال معمار
معاون ضمايم: پروانه بهرام نژاد
دبیر ویژه: زکيه سعیدی
تحریریه: فرزین شیرزادی، سرور و سروش جتایی، سمیرا باباجانیور
ثریا روزبهانی، حسن حسن زاده، شهره کیانوش راد،
حمید رضار سولی، بهاره خسروی، فاطمه لیاف،
صفورا صادقی و مقداد مهربانی

واحد فنی:

مدیر فنی: حامد یزدانی، مدیر هنری: مهدی سلامی
طراح گرافیک و صفحه آرایی: حمید یزدانی، سعید غفوری و امید روشنگر
عکس: گروه عکس همشهری، ویرایش عکس: کامییز نویدی
ویرایش متن: سمانه مومن، هاله جوانفر، اعظم آجور بندیان

صندوق پستی:
۱۹۳۹۵۵۴۴۶
تلفن: ۲۳۰۲۳۴۶۴
نمابر: ۲۲۰۴۶۰۶۷

چاپ: همشهری
توزیع و اشتراک:
موسسه نشر گستر امروز نوین
پدیرش آگهی: ۸۴۳۲۱۰۰۰

گروه ضمايم همشهری ناشر نشریات:

دوچرخه، بچه‌ها، خانواده، پایداری، اقتصاد،
تندرستی، خردنامه، داستان، دانستنیها،
سبز مین من، ماه، معماری، ۲۴، شهر نگار،
سرخ و محله

نشانی: تهران، خیابان ولیعصر ۴، نرسیده به پارک وی،
کوچه شهید فریبتی، شماره ۱۴، روزنامه همشهری

بهترین قصه‌های تاریخی تهران
جایزه می‌گیرند

صفحات «روایت تهران» که پیش‌روی شماست، به انعکاس روایت‌های خواندنی تاریخ تهران قدیم و سرگذشت شخصیت‌ها و نامداران خیابان‌ها و گذرگاه‌ها و واقعه‌های تأثیرگذار و تاریخ شفاهی طهران تعلق دارد. با عکس‌های یادمانداز خاطرات تهران دیرپو و قصه‌ها و ماجراهای پس‌پشت این عکس‌ها، شما هم می‌توانید در انتشار این صفحه که متعلق به خود شما و شهر شماست ما را همراهی کنید. «همشهری» بهترین عکس‌ها و قصه‌هایی را که برای ما ارسال می‌کنید با نام خودتان منتشر و شما «همشهریان همراه» هدیه‌ای تقدیم می‌کند.
نشانی و شماره تماس ما: ۰۲۲-۲۲۲۵۵۰۴۶۴، mahaleh@hamshahri.org، ۲۲۰۴۶۰۶۷

حسینیه‌ای که با نذر اهالی ساخته شد

موضوع:
حسینیه
اعظم

موقعیت:
خیابان
ایشانگران، خیابان
امامزاده داوودیه

از عمر ظروف مسی باقیمانده در آشپزخانه حسینیه اعظم می‌توان حدس زد که با حسینیه‌ای ۳۰۰ ساله روبه‌رو هستیم. وسعت کنونی حسینیه حدود ۸۰۰،۷۰۰ متر مربع است و طی سال‌ها بنای آن ۳ بار مرمت و بازسازی شده است. علی فرحزادی، یکی از معتمدین محله فرحزاد، می‌گوید: «دیوارهای حسینیه قطری بیشتر از یک و نیم متر داشت. یک طبقه بود و مساحتش هم از بنای امروزی کمتر بود. دور تادور حسینیه به شکل طاق نما دیده می‌شد. رسم بود بزرگان طایفه در این طاق نماها می‌نشستند و مراسم تعزیه را تماشا می‌کردند.»

فرحزادی می‌گوید: «قدیمی ترها روایت می‌کردند که بخش‌هایی از حسینیه سقف نداشت، وسطش دالانی داشت مثل راهرو که کاروان‌ها از آن عبور می‌کردند و برای محرم با چادری سیاه پوشیده می‌شد.»

زین‌العابدین لالکی، از اهالی محله فرحزاد، درباره حسینیه و آیین وقف می‌گوید: «در فرحزاد هر طایفه که قرار بود وقتی انجام دهد معمولاً از بهترین

قسمت اموال خود وقف می‌کرد؛ بهترین باغ، مغازه، محصول کشاورزی، توتستان یا زمین خود را به امور عام‌المنفعه اختصاص می‌دادند. در بازسازی و مرمت حسینیه هم تک‌تک فرحزادی‌ها نذر کردند و آجر به آجر بنای جدید حسینیه را بالا بردند.»

مصطفی لالکی، از قدیمی‌های محله فرحزاد، درباره ساخت حسینیه اعظم می‌گوید: «در باره حسینیه تاریخی فرحزاد داستانی عامیانه از گذشته‌های دور نسل به نسل و سینه به سینه نقل شده که ساخت این حسینیه کار آدمیزاد نبود. در ساخت بنای حسینیه از ستون‌های چوبی بسیار بزرگی استفاده شده بود و از آنجا که در آن دوران راه دسترسی به فرحزاد راه پرپیچ‌وخمی بود و اتومبیل و ماشین‌های حمل مصالح وجود نداشت، همیشه برای اهالی فرحزاد سؤال بود که چطور توانسته‌اند این چوب‌ها را به اینجا بیاورند؟ به هر حال آنچه مسلم است در ساخت بنای حسینیه از افراد قوی هیکل و بزرگ‌جثه استفاده شده بود که در روزگاران دور، بعضی از مردم از روی ناگهانی آنها را غول می‌پنداشتند.»

نذر فسنجان با گردوهای محلی

موضوع:
باغ‌های محله
فرحزاد

موقعیت:
اطراف
رودخانه
فرحزاد

که اغلب با سکونت اهالی در محدوده جدید بعد از سیل کاشته شدند، هنوز هم باقی است. در گذشته، کشاورزی شغل اصلی مردم این منطقه بود.

فروش به سه راه طرشت منتقل می‌کردند و در واقع اقتصاد اهالی فرحزاد تا پیش از پیوستن زمین‌های آن به محدوده شهری تهران بزرگ، بر پایه کشاورزی، باغداری و مکاری استوار بود. غلات، نخود، توت، انار و یونجه از محصولات کشاورزی فرحزاد به شمار می‌رفت. وقتی تابستان از راه می‌رسید کودکان محله به شوق میوه‌چینی، همراه باغدار به دل باغ می‌زدند. آنها از تنه درخت بالا رفته و کیسه‌ها را پر از گردو می‌کردند. اما حالا چند سالی است که درختان باغ‌های حاشیه رودخانه به دلایل مختلف به حال خود رها

شده و دیگر خبری از آن باغ‌های انبوه نیست.»

فرحزادی در ادامه به محصول ویژه این محله اشاره می‌کند که به خاطر فراوانی اش بساط نذورات اهالی برپاست. او در این باره می‌گوید: «یکی از خاص‌ترین نذری‌های این محله خورش فسنجان بود. چون فرحزاد، باغ‌های گردوی فراوانی داشت و به خاطر وفور این محصول، اهالی محله اگر می‌خواستند غذایی نذر کنند، حتماً «فسنجان» می‌پختند. برای برپایی این نذر، باغداران بخشی از محصولات گردوی هر ساله باغ را برای نذری کنار می‌گذارند و برخی باغداران هم ممکن است با اختصاص تمام محصولات یک یادو

درخت در پخت غذای نذری مشارکت کنند.»

همچنین در فرحزاد علاوه بر باغ‌های میوه، مزارع گندم و جو هم بخش زیادی از زمین‌های حاصلخیز آبادی را تشکیل می‌داد. چند دهه پیش در حوالی میدان کتاب، خیابان کوهستان و اطراف برج اپال تا چشم کار می‌کرد مزارع گندم بود. کشاورزان در پایان فصل برداشت محصول، گندم‌ها را برای تهیه آرد به کوچه سرا آسیاب و تنها آسیاب این حوالی می‌بردند.

وجود چشمه‌ها و قنات‌های فراوان در فرحزاد، این منطقه را به محلی مناسب برای کشاورزی و زندگی تبدیل کرده بود. در روزگاری که خبری از پمپ آب و روش‌های جدید آبیاری درختان نبود، نخستین باغ‌ها ۸۰۰ سال پیش در حاشیه رودخانه شکل گرفتند. «فرحزاد» در نقشه قدیم آبادی‌های تهران، یکی از روستاهای مهم پایتخت محسوب می‌شد. «علی فرحزادی» از ساکنان قدیمی محله، می‌گوید: «فرحزاد در گذشته تا بخش پایینی بزرگراه یادگار امام (ره) تعریف شده بود که بعد از سیل، اهالی برای سکونت در مکان ایمن‌تر، به بالادست این محدوده و موقعیت فعلی فرحزاد نقل مکان کردند. در کنده‌کاری‌هایی که برای کاشت درختان و بناها در عمق دو متری زیر زمین در محدوده تقاطع بزرگراه یادگار و فرحزاد انجام شده، آثاری از جمله تنورهای قدیمی از جنس سفال نقشینه‌دار با قدمت ۸۰۰ سال، کشف شدند. باغ‌های حاشیه رودخانه قدیمی‌ترین باغ‌های محله به شمار می‌روند. درختان توت قدیمی

چرا روستای تاریخی بنای تاریخی ندارد؟

موضوع:
سیل

موقعیت:
فرحزاد

موقعیت روستای فرحزاد روی گسل شمال تهران از دیرباز احتمال مواجه شدن با زلزله و سیل را برای این روستای تاریخی رقم زده است. البته به گفته علی فرحزادی، از اهالی قدیمی محله فرحزاد، تا زمانی که این روستا وجود داشت زلزله ویرانگری در این روستا رخ نداد اما اهالی چندین بار سیل‌های بزرگی را تجربه کردند. پیامد این سیل‌های بزرگ جابه‌جایی چندین باره روستائینان به نقاط مختلف مثل روستای حسنگ و... بود.

فرحزادی می‌گوید: «در حفاری‌های انجام‌شده در محدوده باغ‌های فرحزاد یاد در محدوده بزرگراه یادگار امروزی، آثار فراوانی از زندگی کشف شده است. این ماجرا نشانگر چرخه حیات انسانی در این محدوده بوده است. در مجموع تمدن بشری از جایی شکل می‌گیرد که در آن آب بوده و روستای فرحزاد هم به واسطه رودخانه‌ای که در دره آن بود شکل گرفت. اغلب باغ‌ها کنار رودخانه‌ها پا می‌گرفتند و منازل مسکونی هم در دشت‌های وسیع

روستا ساخته می‌شدند. در واقع بافت قدیمی روستا به این شکل بود تا اینکه به سبب بارندگی‌های فراوان به ویژه در فصل‌هایی مثل تابستان، از به هم پیوستن آب این باران‌ها و رودخانه‌ها سیلاب ایجاد می‌شد و سیل به دشت‌ها و اراضی و خانه‌های مسکونی آسیب می‌زد. به نقل از قدیمی‌ها، در ۴۰۰-۵۰۰ سال اخیر چندبار در فرحزاد سیل‌هایی اتفاق افتاد و

باعث جابه‌جایی اهالی این روستا به روستای حسنگ شد. این روستا اصلاً آب، رود یا دره‌ای نداشت اما به دلیل همین سیل‌ها روستائینان فرحزاد به این سمت آمدند.»

به گفته فرحزادی، یکی از دلایل نبود بنای تاریخی در محدوده روستای

قدیمی فرحزاد و محله فرحزاد امروزی وقوع همین سیل هاست؛ مانند سیل چند سال پیش امامزاده داوود (ع) که خرابی‌های سنگینی از خود به جا گذاشت و با سیل سال ۱۳۳۳ که از طول رود دره فرحزاد شروع شد و همه محدوده یونجه‌زار طرشت را شست و برد.